

Základní kurz novořeckého jazyka

Růžena Dostálová (†), Aikaterini Franc, Simone Sumelidu, Kateřina Bočková Loudová a kol.: *Základní kurz novořeckého jazyka. Třetí, přepracované a doplněné vydání. Εισαγωγή στη νεοελληνική γλώσσα. Τρίτη, αναθεωρημένη και συμπληρωμένη έκδοση*. Brno: Tribun EU s. r. o. 2019. 528 s. ISBN 978-80-263-1478-3

Renáta Mokošová – Jana Grusková

Katedra klasickej a semitskej filológie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava
renata.mokosova@uniba.sk
jana.gruskova@uniba.sk

V roku 2000 publikovali Růžena Dostálová a Catherine Franc-Sgourdeou (et al.) prvú novodobú českú učebnicu novogréčtiny *Základní kurz novořeckého jazyka/Εισαγωγή στη νεοελληνική γλώσσα* (Brno: Masarykova univerzita. 490 s. ISBN 80-210-2395-3). Ponúkala komplexný výklad systému novogréckeho jazyka na všetkých rovinách s rozsiahlejšími cvičeniami, s poučením o gramatických, morfológických i syntaktických javoch a so základnou slovnou zásobou (cca 3 700 slov). Učebnica sa snažila používateľov zoznámiť nielen s jazykom, ale i so základnými informáciami o súčasnom živote v Grécku a o novodobej gréckej kultúre. Bola založená na skúsenostiach z výučby novogréčtiny na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne a určená predovšetkým pre potreby študentov odboru novogrécky jazyk a literatúra, ktorý obe autorky s veľkým nasadením vybudovali a ktorý sa pod ich odborným a pedagogickým vedením realizoval od akademického roku 1993/1994. Masarykova univerzita v Brne bola dlho jedinou univerzitou v Českej republike, kde bolo možné novogréčtinu študovať ako odbor, a pokrývala aj potreby Slovenskej republiky, keďže u nás takéto štúdium absentovalo. Dlhodobu očakávanú učebnicu sa sústreďovala na zvládnutie praktického jazyka a normatívnej gramatiky. Bola originálnym a veľmi významným počínom. Okamžite získala popularitu nielen v Česku, ale vďaka jazykovej príbuznosti aj na Slovensku. Každá lekcija obsahovala kratší či dlhší text a väčšinou aj dialóg, nasledoval výklad konkrétneho gramatického javu a gramatické a prekladové cvičenia. Na záver bola pripojená slovná zásoba, doplnená idiomatickými výrazmi a frázami. Jazykovú látku spestrovali príslovia, porekadlá, literárne ukážky, texty piesní, články prevzaté z tlače a pod. Texty sa vzťahovali na témy z každodenného života, ale aj z oblasti gréckej kultúry, histórie a literatúry či gréckych tradícií, no venovali sa aj náročnejším okruhom, ako napr. ekológia, výtvarné umenie, architektúra či správny systém Grécka. Gramatika bola vysvetľovaná zrozumiteľne, jej pochopenie napomáhali názorné tabuľky. Výklad miestami upozorňoval na súvislosti so starou gréčtinou, predovšetkým vzhľadom na to, že vysokoškolská výučba novej gréčtiny sa vždy spája s výučbou základov starej gréčtiny. Jednotlivé lekcije disponovali množstvom cvičení, ktoré slúžili na kontrolu zvládnutia danej gramatiky a slovnej zásoby. Súčasťou knihy bol aj prehľad ťažších gréckych slovies a súhrnný novogrécko-český a česko-novogrécky slovníček, ktoré slúžili na ľahké vyhľadanie slovnej zásoby použitej v lekcijách (pozri Vořechovská, 2001).

V roku 2004 sa učebnica dočkala druhého vydania (Praha: Set out. 498 s. ISBN 978-80-86277-65-3). Bola zrevidovaná na základe pripomienok učiteľov a používateľov a rozšírená o CD s audionahrávkami učebných textov a kľúč na riešenie úloh.¹

Počas takmer dvadsiatich rokov, ktoré uplynuli od prvého vydania, prebehli však v samotnom jazyku aj v didaktických prístupoch mnohé zmeny. Postupom času sa tak stávala stále viac naliehavou potreba učebnicu aktualizovať (Predmluva, s. 6). Revízie sa ujali renomované odborníčky na novogrécky jazyk Kateřina Bočková Loudová a Simone Sumelidu, pôsobiace v Ústave klasických štúdií Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity, odchovankyne prof. Dostálovej a Ai. Franc-Sgourdeou. Text zrevidovali v úzkej spolupráci s Ai. Franc. Nebolo už, žiaľ, možné konzultovať úpravu s prof. Růženou Dostálovou, ktorá zomrela v roku 2014.

Toto dlho očakávané tretie, prepracované vydanie prináša nové učebné texty, väčšie penzum cvičení a množstvo súčasnej slovnej zásoby. Autorky zachovali pôvodnú štruktúru učebnice, ktorej najsilnejšou a pre študentov najpodstatnejšou stránkou sú ucelené gramatické výklady (Predmluva, s. 6).

Na začiatku učebnice predstavujú autorky koncepciu nového vydania a spolupracovníkov, ktorí sa na jeho tvorbe podieľali (Predmluva, s. 6–7, Πρόλογος, s. 8–10). V úvode (s. 11–12), ktorý bol súčasťou už predchádzajúcich vydaní, sa čitateľ zoznamuje s vývojom gréckeho jazyka. Nasleduje rozsiahly výklad o zvukovej stavbe novogréčtiny a jej grafickom zázname. Na sedemnástich stranách (s. 13–29) sa podáva popis gréckej abecedy, výslovnosť, hláskové zmeny, poznámky k prízvuku a cvičenia výslovnosti.

Učebnica je rozdelená do 38 lekcí, zodpovedajúcich výučbe štyroch semestrov. Každá lekcia obsahuje pomerne veľké množstvo gramatiky i slovnej zásoby, čo zabezpečuje rýchle a efektívne osvojovanie si jazyka. V prípade odborových študentov je takéto rozvrhnutie učebného materiálu najlepšou voľbou. Tým, pre ktorých je učenie sa novogréčtiny len záľubou, sa však učebnica môže zdať príliš náročná. V teoretickej časti prikrčili autorky nového vydania k doplneniam (napr. výklad o použití určitého/neurčitého člena a pod.) a upresneniam, ktoré si vyžiadali najnovšie zmeny v normatívnej gramatike novogréčtiny. Väčšie úpravy urobili v syntaktických výkladoch. Dlhoročná skúsenosť tiež ukázala potrebu rozvoľniť výklad niektorých náročnejších gramatických javov či presunúť časti výkladu do iných lekcí, aby svojím zaradením lepšie zodpovedali potrebám študentov. Aby nedošlo k navýšeniu pôvodného počtu lekcí, autorky vypustili opakovacie lekcie (Predmluva, s. 6).

Praktická časť obsahuje mnoho nových alebo inovovaných textov a cvičení, čo so sebou prinieslo aj množstvo novej slovnej zásoby. Autorky sa pokúsili sprostredkovať látku v súlade s vývojom novogréčtiny a zároveň reflektovať aj nové slová prenikajúce do jazyka (napr. anglicizmy, terminológia IT). Preberané morfológické a syntaktické javy sú včlenené v čo možno najväčšej miere do úvodných textov jednotlivých lekcí (Predmluva, s. 7). Keďže ide v prvom rade o vysokoškolskú učebnicu, aj nové vydanie obsahuje pomerne veľa odborných výrazov (napr. aorist, veláry, frikatívy a pod.).

Učebné texty sú zamerané na súčasné témy a na grécke reálie. Súčasťou niektorých lekcí sú aj úryvky z literárnych diel najznámejších novogréckych autorov. Vďaka takejto skladbe sa študenti oboznámia nielen s jazykom, ale aj kultúrou a literatúrou Grécka a lepšie pochopia grécky spôsob života a mentalitu.

Oproti predchádzajúcim vydaniám nie je súčasťou učebnice súhrnný česko-novogrécky slovníček. Slovná zásoba je súčasťou slovnej zásoby jednotlivých lekcí. Hoci, ako sa uvádza v predhovore (Predmluva, s. 7), môžu študenti využívať nedávno vydaný Česko-novogrécky slovník Milana Konečného (2015), ktorý obsahuje vyše 50 000 hesiel a ktorý minulým generáciám študentov ešte nebol k dispozícii, prítomnosť súhrnného česko-novogréckeho

¹ Pre veľký záujem vyšlo 2. vydanie v reedícii v roku 2008 (Praha: Set out).

slovníčka by z praktického hľadiska používateľa určite uvítali (pozri aj Vořechovská, 2020). V novom vydaní sa od lekcie 13 neuvádzajú preklady prísloví a porekadiel, čo je škoda. Autorky zrejme predpokladali, že ich študenti už zvládnu preložiť sami.

Pri prepise antických vlastných mien sa autorky riadili zásadami definovanými v *Pravidlách českého pravopisu* (2003) (Predmluva, s. 7). Pri novogréckych vlastných menách použili prepis fonetický (napr. Eleni) alebo vžitý variant novogréckeho mena (napr. Peloponés [slov. Peloponéz]).²

Nové vydanie učebnice dopĺňajú audionahrávky úvodných textov k jednotlivým lekciam a niektorých cvičení, ktoré sú k dispozícii online. Ich vyhotovenie bolo možné vďaka spolupráci s Centrom výpočtovej techniky pri Fakulte informatiky Masarykovej univerzity a s Markom Stehlíkom. Nahrávky nahovorili Vasiliki Arvaniti, Aikaterini Franc, Aristidis Franc, Maria Chinoporu, Valasia Kanavura, Jannis Moras a Kyriakos Papadopoulos.

Pomoc pri vypracovaní kľúča poskytli Jana Holíčková, Valasia Kanavura, Michaela Tsimá a Nicole Votavová Sumelidisová. Slovnú zásobu starostlivo vyexcerpovala Kristýna Knapková. Úvodné texty pre 33. – 38. lekcii vytvorila či inovovala (vrátane sprievodných cvičení) Vasiliki Arvaniti. Teoretické pasáže pripomienkoval a korigoval Martin Surovčák. Odborný a metodický dohľad nad úpravami mali Anna Kyrítsi a Nicole Votavová Sumelidisová.

Realizáciu vydania umožnila finančná podpora Nadácie Kostasa a Eleni Uranisových a projekt *Učebnice novořeckého jazyka pro výuku novořečtiny na Filozofické fakultě MU* financovaný v rámci Fondu rozvoja Masarykovej univerzity (MUNI/FR/1064/2016).

Autorkám sa podarilo odstrániť nedostatky, ktoré vyzorovali počas dlhoročného používania učebnice pri výučbe, a prepracovali ju tak, aby lepšie vyhovovala potrebám študentov. Vysvetľovanie gramatických javov je oproti predchádzajúcim vydaniám jasnejšie a prehľadnejšie, cvičenia na preklad textu z češtiny do novogréčtiny sú o niečo dlhšie než v pôvodných vydaniach, ale ich pomer voči cvičeniam v gréčtine zostal rovnaký. Každá lekcia obsahuje cvičenie na tvorbu súvislého textu v novogréčtine na konkrétnu tému. Úvodná kapitola *Zvuková stavba novořečtiny a její grafický záznam* bola detailne prepracovaná.

Drobné preklepy či pravopisné chyby predošlých vydaní učebnice autorky dôsledne opravili.

Niekoľko drobných pripomienok: Trochu rušivo azda pôsobí grécke znenie zadaní úloh v prvej osobe namiesto zvyčajného imperatívu (prípadne konjunktívu), napr. *Απαντάω* „Odpovedám“ namiesto *Απαντήστε/Να απαντήσετε* „Odpovedzte“ a pod. Mätúco môže pôsobiť aj nový spôsob číslovania cvičení písmenami gréckej abecedy – oproti číslovaniu arabskými číslicami, ktoré bolo použité v predchádzajúcich vydaniach. V Grécku je síce takýto spôsob číslovania zaužívaný, no bežné je i číslovanie arabskými číslicami. Na strane 26 sa autorky vrátili podľa nášho názoru k nesprávne použitému pojmu „diakritické znamienka“ pre grécky pojem „σημεία στίξης“, hoci v druhom vydaní z roku 2004 bola táto chyba opravená (pozri 2004, s. 19 *Interpunkce (σημεία στίξης)*). Na strane 231 sa chybné uvádza „να (μη) ρωτάς“ namiesto „(να) μη ρωτάς“.

Uvedené drobnosti však nijako neznižujú veľmi vysokú kvalitu učebnice, ktorá na českom a slovenskom trhu nemá konkurenciu. Je veľkým prínosom pre výučbu novogréckeho jazyka v oboch krajinách, o čom svedčí aj okamžité vypredanie celého nákladu a nasledujúca prvá a už aj druhá dotlač. Veríme, že vydavateľstvo bude i naďalej zabezpečovať dostupnosť učebnice v dostatočnej miere, a tým prispievať ku kvalitnej výučbe novogréckeho jazyka aj na Slovensku.

Nové vydanie učebnice *Základní kurz novořeckého jazyka* si vďaka zaslúži pozornosť a rešpekt. Bude nepochybne výborne slúžiť generáciám neogréckistov a všetkých záujemcov

² K prepisu gréckych mien do slovenčiny pozri Buzássyová, 2012.

o novogrécky jazyk, od začiatocníkov až po pokročilých. Vydanie je venované prof. Růžene Dostálovej. Autorky ním významne prispeli k ďalšiemu napredovaniu jej snaženia na poli novogréckych štúdií a nepochybne v plnej miere naplnili jej celoživotný odkaz v podobe vysokokvalitnej, poctivej vedeckej a didaktickej práce.

Literatúra:

BUŽÁSSYOVÁ, E. (2012): Pripravovaný slovník starogréckych a latinských mien – hlavné transkripčné zásady a problémy spojené s tvorbou hesiel. In: *Slovenská reč*, 77/3–4, s. 131–150.

VOŘECHOVSKÁ, D. (2001): Růžena Dostálová – Catherine Franc-Sgourdeou a kol., Základní kurz novořeckého jazyka. Brno, Vydavatelství MU 2000, 490 s. Małgorzata Borowska, Barbajorgos (Učebnice pro výuku novořeckého jazyka). Warszawa, OBTA 2000, 480 s. In: *Auriga - ZJKF* 43/1–2, s. 114–116.

VOŘECHOVSKÁ, D. (2020): Růžena Dostálová, Aikaterini Franc, Simone Sumelidu, Kateřina Bočková Loudová a kolektiv. Základní kurz novořeckého jazyka. Třetí, přepracované a doplněné vydání. Brno: Tribun, 2019, 528 str. ISBN 978-80-263-1478-3. In: *Neograeca Bohemica*, 20/1, s. 112–114.